

Απόστολος Πιερρής

Δωρικές Μελέτες

*Δωρική και Ιωνική
Υστερογεωμετρική και Πρωτοαρχαϊκή
Γλυπτική:
Φιλολογική Έρευνα*

21 Ιανουαρίου 2015

Δυο γραμμές γλυπτικής εξέλιξης στον λίθο και στο μάρμαρο αναφαίνονται ευθύς μετά την ανάδυση της Μορφής από τα αναπαραστατικά σχήματα της Γεωμετρικής εποχής στα ορειχάλκινα αγαλματίδια. Στην κορυφή της μιας εμφανίζονται ο Δίποινος και Σκύλλης από τη Δωρική Γόρτυνα της Κρήτης, της ετέρας ο Μέλας στη Χίο. Πρόκειται για τη Δωρική και την Ιωνική γλυπτική, για την καθαρότερη Δωρική αυτουργία και τη Δωρική πρόσληψη από τους προδωρικούς πληθυσμούς της Ελλάδας στο γόνιμο έδαφος της νέας πατρίδας τους από την άλλη πλευρά του Αιγαίου.

Στην προηγούμενη μελέτη ανέδειξα τον Δαίδαλο ως τον πλαστουργό Ήρωα της Γεωμετρικής Εποχής, τον Όμηρο της ανδριαντοποιΐας. Και τοποθέτησα, βάσει συγκριτικής μελέτης των πηγών, τους Δίποينو και Σκύλλι στο τέλος του 8ου αιώνα π.Χ., φορείς της συγκρότησης της Μορφής της Φανέρωσης του Είναι.

Για την Ιωνική σειρά μας πληροφορεί ο Plinius:

Cum hi essent, iam fuerat in Chio insula Melas scalptor, dein filius eius Micciades ac deinde nepos Archermus, cuius filii Bupalus et Athenis uel clarissimi in ea scientia fuere Hipponactis poetae aetate, quem certum est LX olympiade fuisse. Quodsi quis horum familiam ad proauum usque retro agat, inueniat artis eius originem cum olympiadum initio coepisse.

(Plinius, *Hist. Nat.*, XXXVI, 11)

Η διαδοχή πατρός-υιού γλύπτου έχει ως εξής:

Μέλας

|

Μικκιάδης

|

Άρχεργμος

I

Βούπαλος και Αθήνις.

Οι τελευταίοι συγχρονίζονται με τον περιβόητο ιαμβικό ποιητή Ιππώνακτα, τον οποίο οι πηγές του Plinius ανάγουν στην 60η Ολυμπιάδα, 540-537 π.Χ. Η ακμή του Ιππώνακτα τοποθετείται από το Πάριο Μάρμαρο σε χρόνο μεταξύ του 549 και του 541 π.Χ. (ωρισμένου επακριβέστερα αναλόγως της απαραίτητης προθήκης στο ελλείπον του χωρίου). [Ep. 42, *Marmor Parium*, Jacoby; Fr.Gr.H. 239A42 Jacoby; Test. 1 Degani]. Κατ' άλλους, η εποχή του Ιππώνακτος ανέβαινε παλαιότερα στο πρώτο έτος της 23ης Ολυμπιάδος (688/7 π.Χ.) [Ευσέβιος, *Chronica*, apud Hieronymum ad anno 1329 Abr. = Test. 6 Degani] ή στην 29η Ολυμπιάδα (664-661 π.Χ.) [Κύριλλος, *Κατὰ Ιουλιανού*, I, 12 (PG 9, 520d Migne) = Test. 5 Degani]. Τέτοιοι χρονολογικοί αναβιβασμοί τοποθέτησαν τον Ιππώνακτα στην εποχή του Αρχίλοχου και του Τερπάνδρου, όπως μαρτυρεί το Πλουτάρχιο *Περί Μουσικής*, 6, 1133d, καταδικάζον όμως αυτούς τους υπολογισμούς. Προς την αντίθετη κατεύθυνση η *Χρηστομάθεια* του Πρόκλου καταβιβάζει την εποχή του στους χρόνους του Δαρείου, από του 522 π.Χ. [apud Φώτιος, *Βιβλιοθήκη*, 239 (p. 319b27-31 Bekker)].

Βάση για τη χρονολόγηση του Ιππώνακτος παρέχει ο συγχρονισμός του με συγκεκριμένο γεγονός και τον αντίστοιχο ενιαύσιο Αθηναίο άρχοντα στο *Marmor Parium*. Το γεγονός είναι η πτώση των Σάρδεων και η σύλληψη του Κροίσου από τον Κύρο. Θέτοντας την ακμή (~ 40 ετών) του Ιππώνακτος λοιπόν περί το 548 π.Χ. μπορούμε να επεκτείνουμε τη ζωή του μέχρι τις αρχές της Βασιλείας του Δαρείου και να την ανάγουμε ως τις αρχές του τελευταίου τετάρτου του 6ου αιώνα.

Οι αδελφοί γλύπτες Βούπαλος και Αθήνις πρόσβαλαν νεαρό τον Ιππώνακτα εικονίζοντάς τον με τονισμένη σαν καρικατούρα τη φυσική ασχήμια του, γύρω στην αρχή του δεύτερου τέταρτου του 6^{ου} αιώνα.

Hipponacti notabilis foeditas uultus erat. Quam ob rem imaginem eius lasciuiam iocorum bi proposuere ridentium circulis, quod Hipponax indignatus destrinxit amaritudinem carminum in tantum ut credatur aliquis ad laqueum eos conpulisse. Quod balsum est.

(Plinius, *Nat.Hist.*, XXXVI, 12 = Test. 8 Degani)

[Cf. Suda s.v. Ἴππῶναξ = Test. 7 Degani; Horatius, *Epodon*, 6, 11-14 = Test. 9 D. και τα αρχαία Σχόλια *ad loc.* Test. 9a+9b+9c D.; Ovidius, *Ibis*, 521-4 = Test. 12 D.; Καλλιμάχος, *Ἰαμβοί*, 1 fr. 191, 1-4 Pfeiffer = Test. 13 D.].

Η ασχήμια του Ιππώνακτος, όχι μόνο στην όψη αλλά και στο σώμα, ήταν διαβόητη.

Μητροδώρος δ' ὁ Σκήψιος ἐν δευτέρῳ Περὶ ἀλειπτικῆς Ἰππώνακτα τὸν ποιητὴν οὐ μόνον μικρὸν γενέσθαι τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ λεπτόν, ἀκρότονον δ' οὕτως ὡς πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ κενὴν λήκυθον βάλλειν μέγιστόν τι διάστημα, τῶν ἐλαφρῶν σωμάτων διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τὸν ἀέρα τέμνειν οὐκ ἐχόντων βιαίαν τὴν φορὰν.

(Μητροδώρος Σκήψιος Fr.Gr.H. 184F6 Jacoby apud Ἀθήναιος XII, 552c-d = Test. 19 D.)

Μικρόσωμος, αδύνατος αλλά εύτονος (Cf. Αιλιανός, *Ποικίλη Ἱστορία*, X, 6 = Test. 15a D.). Η σωματική του ευτονία συνδυαζόταν προς την πικρότητα του ποιητικού του ύφους.

Στους Ιάμβους του Ιππώνακτος ο πρώτος ήταν η ανελέητη επίθεση κατά του καλλιτέχνη Βουπάλου («καὶ ὁ Ἴππῶναξ ἐν τῷ κατὰ Βουπάλου πρώτῳ ἰάμβῳ», Τζέτζης, *Σχόλια* στον Λυκόφρονα v. 219, p. 102.16-22 Scheer). Ἴσως οι επικλήσεις εκεί του Ερμή ως εξολοθρευτή του Ἄργου (“κυνὸς κατὰ πᾶν τὸ σῶμα ὀφθαλμοὺς ἔχοντος», Τζέτζης) που εφύλασσε την Ιώ, σηματοδοτούσαν τη δική του οξύτατη επίθεση κατά του Βούπαλου:

Ἐρμῆ κυνάγχα, Μηιονιστὶ Κανδαῦλα,
φωρῶν ἑταῖρε, δεῦρό μοι σκαπερδεῦσαι

(Fr. 2 Degani)

«Κυνάγχα», δηλαδή σκυλοπνίχτη, όπως καιρία αποδίδει ο Τζέτζης, υποστηρίζοντας ότι και Λυδικώς “Κανδαύλης” σημαίνει το ίδιο. «Σκαπερδεῦσαι» δηλώνει λαιδορήσαι (Ησύχιος s.v.), διασύρειν, οπότε το νόημα είναι: βοήθησέ με να γελοιοποιήσω τον Βούπαλο. Κάποιο παιχνίδι επίσης ονομαζόταν σκαπέρδα ή σκαπέρδαν ἔλκειν (cf. e.g. Πολυδεύκης, *Όνομαστικόν*, Θ 116; Suetonius, *Περὶ τῶν παρ’ Ἑλλησι παιδιῶν*, 7). Δυο παίχτες δεινόντουσαν ο ένας προς τον άλλο με εστραμμένα τα νώτα και με το σχοινί να διέρχεται από το μέσο δοκού ανθρωπουψούς πακτωμένης στο έδαφος. Ο αγώνας ήταν να κολλήσει τραβώντας ο δυνατότερος τον άλλο στον πάσσαλο από πίσω, όπου το όλο θα ήταν έτσι πιθανότατα σχεδιασμένο με κατάλληλη φαλλοειδή εξόγκωση στο μέσον ώστε να υποδηλούται πρωκτική παρενόχληση του ηττηθέντος και (δια)συρθέντος.

Στο Fr. 3 Degani ίσως ο Βούπαλος εξωρχείται ως Κίκων (μάντις) κακάσχημος («πανδάλητος», πανλώβητος, εκ του πάντα δαλείσθαι ή δηλείσθαι, παραμορφωμένος, επίτριπτος) δύσμορφος γλάρος (καύης):

Κίκων δ’ ὁ πανδάλητος ἄμμορος καύης

+τοιόνδε τι δάφνης κατέχων+

Cf. Fr. 129 D. όπου η παρωδία τώρα απευθύνεται σε λαιδορούμενο ονομαζόμενο Σάννα (από τη σαννάδα που σημαίνει άγρια αίγα στην Κρήτη, όπως εξηγούν τα Σχόλια στο χωρίο του παπύρου P.Oxy. 2176). Ο Σάννας φαίνεται να περιγράφεται αίσχιστος στα σπαράγματα που διασώζονται, εκδύομενος, στο τέλος τους δε ο Κίκων (πάλι) θα του αυλήσει το Κωδάλου [μέλος.

Στη δηλητηριώδη λαιδορία του Βουπάλου εγγράφονται και τα του φαρμακού μαστιγούμενου, εντεινόμενου και εκβαλλόμενου υπέρ καθαρού πόλεως, cf. Fr. 6 D.; Fr. 26 D.; Frr. 29-30 D.

Από το πρώτο βιβλίο των Ιάμβων του Ιππώνακτος, και ίσως από τον πρώτο ίαμβο κατά του Βουπάλου, σώζεται απόσπασμα στο οποίο

αναφέρονται ο τάφος του Γύγη, ιδρυτού της δυναστείας των Λυδών βασιλέων (718 π.Χ., cf. Clinton, *Fasti Hellenici*, II pp. 296 sqq.) και ο τύμβος του Αττάλου = Αλυάττου βασιλέως, τετάρτου στη σειρά διαδοχής υιού του Σαδυάττι και πατρός του Κροίσου. Ίσως αναφέρεται και μνήμα του Σαδυάττι. Αν όντως το χωρίο υπήρχε στο κατά Βουπάλου ποίημα, τότε συνετέθη κατά τη διάρκεια της βασιλείας του Κροίσου, 562-548 π.Χ. Αλλά πιθανόν είναι το Fr. 7 D. Να ανήκει μεν στο πρώτο βιβλίο της Αλεξανδρινής κατάταξης και έκδοσης, αλλά να μην περιλαμβάνεται στο πρώτο ιαμβικό ποίημα του βιβλίου, το οποίο τότε θα μπορούσε να ανάγεται στα νεανικότερα χρόνια του Ιππώνακτος, περί το 565 π.Χ.

Ανερχόμενοι συνεπώς από το περίπου 460 π.Χ. προς τους προγόνους των αδελφών γλυπτών Βουπάλου και Αθήνιδος θα πρέπει να υποθέσουμε βαθμίδες 40 ετών, ταυτίζοντας την τυπική «ακμή» με την κανονική ηλικία γάμου. Αλλά έτσι φθάνουμε στον προπάτορα του πλαστικού γένους κατά το 680 π.Χ.: Αρχερμος (600), Μικκιάδης (640), Μέλας (40 ετών το 680). Η Ιωνική λοιπόν παράδοση της μνημειακής γλυπτικής ανάγεται στην αρχή του 7ου αιώνα π.Χ., ακριβώς αμέσως μετά την ανάδυση της Μορφής στην ορειχάλκινη ειδωλοποιητική μικροτεχνία, και επόμενη της Κρητοπελοποννησιακής Δωρικής δημιουργίας των Διποίνου και Σκύλλιδος.

Αλλά ο Plinius υπολογίζει ότι η αναγωγή αυτή άγει μέχρι της αρχής των Ολυμπιακών αγώνων (το 776 π.Χ.): quidsi quis horum familiam ad proavum usque retro agat, inveniatur artis eius originem cum olympiadum initio coepisse (*supra*). Επομένως πρέπει να υποθέσουμε ότι ο Plinius και η Ελληνική πηγή του λογαριάζουν γάμο και γέννηση παιδιού στο 50ο έτος της ηλικίας του άρρενος (οπότε $4 \times 50 = 200$, και $560 + 200 = 760$ π.Χ.). Ή, καλύτερα, απέπεσε στα χειρόγραφα η μνεία ενός ακόμη μέλους της αλυσίδας προ του Μικκιάδου: Melas scalptor, <...>, dein filius eius Micciades

etc. Αλλά αυτό συνεπάγεται τη γενική έννοια του proanus (= πρόγονος) αντί της ειδικής (= προπάππος). Όπως και να έχει και υπό οποιαδήποτε των δύο εκδοχή, η υπερβολή φαίνεται να οφείλεται σε θεωρία περί της προτεραιότητας της Ιωνικής Σχολής γλυπτικής επί της Κρητοπελοποννησιακής Δωρικής.

Το σωστό είναι να επιμείνουμε στον εναρμονισμό προς το ουσιώδες: την ανάδυση της Μορφής. Η Ιωνική Γραμμή αρχίζει από την πρόσληψη αυτής της ανάδυσης εκ μέρους του Ιωνικού χαρακτήρα. Στη Χίο δραστηριοποιείται οικογένεια γλυπτών κατά παράδοσι, ανάλογα προς τους Ομηρίδες αοιδούς των επών. Η διάδοση των έργων των δύο τελευταίων γενεών της οικογένειας αυτής καλύπτει τον Αιγαιακό κόσμο, μερικές περιπτώσεις πιστοποιούμενες και επιγραφικά: Χίος (cf. no. 339 Muller-Dufeu), Λέσβος, Δήλος (cf. no. 340 M.-D.) και γειτονικά νησιά, Σμύρνη (cf. nos. 341-2 M.-D.), Ίασσος (στην Καρία). [Cf. no. 347 M.-D. και no. 348 M.-D. για τον Μικκιάδη].

Conplura enim in finitimis insulis simulacra postea fecere [μετά την πικρόχολη και συντριπτική διακωμώδηση από τον Ιππώνακτα – άρα το συμβάν έγινε όταν ήσαν νεαροί ο Βούπαλος και Αθηνίς, όπως υπέθεσα παραπάνω], sicut in Delo, quibus subiecerunt Carmen non vitibus tantum censerī Chion, sed et operibus Archermi filiorum. Ostendunt et Iasii Dianam minibus eorum factam.

In ipsa Chio narrata est operis eorum Dianae facies in sublimi posita, cuius uultum intrantes tristem, abeuntes exhilaratum putant. Romae eorum signa sunt in Palatina sede Apollinis in fastigio et omnibus fere quae fecit diuus Augustus. Patris quoque eorum et Deli fuere opera et in Lesbo insula.

(Plinius, *Nat.Hist.*, XXXVI, 12-13)

[Την πληθύν (conplura) των έργων του Βουπάλου και Αθηνίδος σε προχωρημένη ηλικία ο Plinius χρησιμοποιεί για να αποδείξει ότι είναι εσφαλμένη η αντίληψη που κυκλοφορούσε ότι συνεπεία της δριμύτατης

λοιδορίας του Ιππώνακτος οι δύο γλύπτες αδελφοί, ή ο Βούπαλος μόνος, κρεμάστηκαν].

Αντιθέτως τα έργα του Δίποινου και Σκύλλιδος απαντούν στην Πελοπόννησο και τη Στερεά Ελλάδα. *Dipoeni quidem Ambracia, Argos, Cleonae operibus refertae fuere* (Plinius, XXXVI, 14). [Cf. Παυσανίας II, 15, 1 για τις Κλεωνές, II, 22, 5 για το Άργος]. Το μάρμαρο που εχρησιμοποιείτο αρχικά ήταν το Πάριο: *omnes autem [sc. οι προμνημονευθέντες της Ιωνικής και ΚρητοΠελοποννησιακής Σχολής] candido tantum marmore usi sunt e Paro insula, quem lapidem coepere lychniten appellare, quoniam ad lucernas in cumiculis caederetur ut auctor est Varro, multis postea candidioribus repertis etc.* Plinius XXXVI, 14. Πιο άσπρα μάρμαρα βρέθηκαν, πιο φωτεινά και ως εάν διαφανή όχι.

Τη σχέση του Δίποινου και Σκύλλιδος προς τη σημαντική Σικυώνια παράδοση γλυπτικής μαρτυρεί ο Plinius:

Marmore scalpendo primi omnium inclaruerunt Dipoenus et Scyllis, geniti in Creta insula etiamnum Medis imperantibus priusque quam Cyrus in Persis regnare inciperet. Hoc est Olympiade circiter quinquagensima. Hi Sicyonem se contulere, quae diu fuit officinarum omnium talium patria. Deorum simulacra publice locauerant iis Sicyonii, quae priusquam absoluerentur, artifices iniuriam questi abiere in Aetolos. Protinus Sicyonem fames inuasit ac sterilitas maerorque dirus. Remedium petentibus Apollo Pythius respondit: si Dipoenus et Scyllis deorum simulacra perfecissent; quod magnis mercedibus obsequiisque impetratum est. Fuere autem simulacra ea Apollinis, Dianae, Herculis, Minaeruae, quod de caelo postea tactum est.

(Plinius XXXVI, 9-10)

Η διασπορά των έργων (Σιμών αφ' ενός, Κλεωναί, Αμβρακία, Αιτωλία αφ' ετέρου) υποδηλώνει τη Σικυώνια αρχή και την Κορινθιακή εξάπλωση της Δωρικής γλυπτικής. Στη Σικυώνα προυπήρχε παράδοση λιθοργίας και μαρμαροτεχνίας. Η Αμβρακία, το Ανακτόριο, η Λευκάδα

και η ΑιτωλοΑκαρνανική ακτή αποικίσθηκαν από τους Κορινθίους επί Κυψέλου τυράννου (655-625 π.Χ.): *Κορινθιοι δὲ πεμφθέντες ὑπὸ Κυψέλου καὶ Γόργου ταύτην τε κατέσχον τὴν ἀκτὴν [sc. κυρίως τὴν Ακαρνανική], καὶ μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου προῆλθον, καὶ ἢ τε Ἀμβρακία συνωκίσθη καὶ Ἀνακτόριον, καὶ τῆς χερρονήσου διορύξαντες τὸν ἰσθμὸν ἐποίησαν νῆσον τὴν Λευκάδα, καὶ μετενέγκοντες τὴν Νήριτον [sc. τὴν παλαιά, ἀπὸ Ομηρικῶν χρόνων καὶ Μυκηναϊκῶν, πόλη] ἐπὶ τὸν τόπον, ὃς ἦν ποτε μὲν ἰσθμὸς, νῦν δὲ πορθμὸς γεφύρα ζευκτός, μετωνόμασαν Λευκάδα ἐπώνυμον, δοκῶ μοι, τοῦ Λευκάτα etc. Στράβων, Χ, 452.*

Στην Κέρκυρα, η οποία είχε αποικισθεί από τους Κορινθίους κατά την πρώτη μεγάλη επέκτασή τους προς Δύση, μαζί με τις Συρακούσες, το 734 π.Χ. (cf. e.g. Clinton, *Fasti Hellenici*, ad. 734), αποκαλύπτεται η εντυπωσιακή παρουσία της Δωρικής γλυπτικής (σε πωρόλιθο) από την τροπή των αιώνων μεταξύ 7ου και 6ου, την περίοδο δηλαδή κατά την οποία δραστηριοποιείται ο Ἄρχερμος, ιδιαίτερα στα γλυπτά από το αέτωμα του Ναού της Αρτέμιδος [cf. G. Rodenwaldt, *Altdorische Bildwerke in Korfu*, 1938].

Η μνεία των Αιτωλών στο χωρίο του Plinius, όπου πήγαν οι Δίποινος και Σκύλλις δυσαρεστηθέντες από τους Σικυώνιους, σημαίνει μεν την ΑιτωλοΑκαρνανική παραλία με την Κορινθιακή επιρροή και παρουσία, αλλά ως Αιτωλούς κυρίως το πιθανότερο να υποδηλοί το Θέρμο και τον εκεί ναό του Απόλλωνος, προοικοδομηθέντα των χρόνων τους παλαιότατο Αρχαϊκό επί προγενεστέρου Γεωμετρικού ιδρύματος.

Η χρονολογική πληροφορία του Plinius ότι οι δύο πρωτοπόροι της Δωρικής Γόρτυνος “geniti in Creta insula etiamnum Medis imperantibus priusque quam Cyrus in Persis regnare inciperet, hoc est Olympiade circiter quinquagensima”, μεταχρονολογίζει κατά πολύ τη δράση των δύο δημιουργών. Η 50η Ολυμπιάδα αντιστοιχεί στα έτη 580-577 π.Χ. Όμως η Μηδική βασιλεία (πρώτος βασιλεύς ο Κυαξάρης) αρχίζει το 711/10 π.Χ.,

από δε το 650 π.Χ. αναπτύσσεται η επέκταση της Μηδικής Αυτοκρατορίας [cf. Clinton, *Fasti Hellenici*, vol. I, pp. 257 sqq]. Αυτό λοιπόν που υπονοείται πίσω από την παραπλανητική (παρανοητική;) διατύπωση του Plinius είναι ότι οι γλύπτες από Γόρτυνος συγχρόνιζαν με τις απαρχές της Μηδικής κυριαρχίας. Η βάση αυτή του γεγονότος παρερμηνεύθηκε ότι αναφέρεται στη Μηδική βασιλεία προσεχώς προ της μεταπτώσεώς της στην Περσική ηγεμονία (περί το 559 π.Χ.).

Η πηγή του Plinius που ανάγει τη γέννηση της μνημειακής γλυπτικής στην αρχή των Ολυμπιακών Αγώνων ευρίσκεται πίσω και από τις πληροφορίες σχετικά με την πρώτη εμφάνιση της πλαστικής, της μνημειακής δηλαδή αγαλματοποιΐας σε ολόσωμο ορείχαλκο.

Non omittendum hanc artem tanto uetustiolem fuisse quam picturam aut statuariam, quarum utraque cum Phidia coepit octogensima tertia olympiade, post annos circiter CCCXXXII.

(Plinius, *Nat.Hist.*, XXXVI, 15)

Η 83η Ολυμπιάς (448-445 π.Χ.) αντιστοιχεί στην έναρξη των εργασιών για την οικοδόμηση του Παρθενώνα στον οποίο ο Φειδίας είχε τη γενική εποπτεία. Περί τα 332 χρόνια πριν την έναρξη αυτή, με την οποία η Ελληνιστική πηγή του Plinius συγχρονίζει τη γέννηση της ανδριαντοποιΐας σε χαλκό (*statuaria*) σε αντίθεση προς αυτήν σε πέτρα και μάρμαρο (*sculptura*), άγει στο 780-777 π.Χ., δηλαδή ακριβώς στην επίσημη έναρξη των Ολυμπιακών Αγώνων (776 π.Χ.). Η ίδια πηγή θεωρεί την αρχή της Ιωνικής γλυπτικής ως αρχή της μνημειακής γλυπτικής εν γένει, τοποθετώντας την ακριβώς στην αρχή των Ολυμπιακών Αγώνων (v. *supra*). Ο Μέλας, αρχηγέτης της Χιακής γλυπτικής οικογένειας, δραστηριοποιήθηκε κατ' αυτήν την πηγή πριν τους Δίποιο και Σκύλλι: cum hi [οι Γορτύνιοι] essent, iam fuerat in Chio insula Melas sculptor etc. (§11).

Η Ελληνιστική επομένως θεωρία της ιστορίας της τέχνης συνδύαζε την έναρξη των Ολυμπιακών Αγώνων με τη Γέννηση της Μνημειακής Γλυπτικής στην Ιωνία. Λίγο πριν είχε αναδυθεί με τον Όμηρο και η μνημειακή επική ποίηση από τα ηρωικά τραγούδια των αοιδών. Θα πρέπει να υποθέσουμε ότι η μεταφορά των θείων αρχικά αγαλμάτων από τα ξόανα (ξύλινα, χρυσόξυλα και χρυσελεφάντινα) σε σανιδόμορφη πέτρα έγινε στην αρχή του 8ου π.Χ. αιώνα, τότε που το Δωρικό βίωμα άρχισε να μορφώνεται σε Ελληνική συνείδηση. Τότε συμπίπτει η αρχή των Ολυμπιακών Αγώνων με τις προαρχές της νέας Γλυπτικής, ακολουθώντας την αρχή της Μεγάλης Επικής Ποίησης. Η θέσμιση των Ολυμπιακών Αγώνων εσήμαινε λατρεία της νέας Ολύμπιας θρησκευτικότητας με τη σωματική τελειότητα του αγωνιστικού κάλλους. Η νέα Γλυπτική συνίστατο στην πρώτη απαρχή της ιδέας ότι θεός και άνθρωπος συνουσιώνονται στον ανδριάντα, στην πλαστική απεικόνιση της ανθρώπινης θείας μορφής η οποία έμελλε να αναδυθεί φανερά μερικές δεκαετίες αργότερα.

Η Ελληνιστική θεωρία από την οποία αντλεί ο Plinius έθετε και τοπική συνάφεια στη χρονική ακολουθία μεταξύ της Επικής Ποίησης και της Μνημειακής Γλυπτικής. Η Χίος, με τις επίμονες παραδόσεις για την καταγωγή του Ομήρου και τους Ομηρίδες ραψωδούς, είναι και η πατρίδα της Γλυπτικής οικογένειας με καθοριστική συνεισφορά στη διαμόρφωση της πλαστικής Ιωνικής παράδοσης.

Η Ελληνιστική θεωρία που αναπλάθω από τα δεδομένα του Plinius στο πλαίσιο της θέσης μου για τη Δωρική ουσία του Ελληνισμού έδινε έμφαση στην Ιωνική καταγωγή των εξελίξεων στην Αρχαϊκή καταγωγή. Πιθανότατα η θεωρία η ίδια γεννήθηκε στην Ιωνία, σε σχέση με την Περγαμηνή Σχολή της Ελληνιστικής Γλυπτικής.

Η Επική Ποίηση γεννήθηκε όντως με τη γονιμοποίηση του ηρωικού τραγουδιού από το Δωρικό βίωμα του κάλλους, και αυτή η

γονιμοποίηση συντελέστηκε στην Ιωνία, σε πληθυσμούς μνήμονες και διαδόχους του Παλαιού Μυκηναϊκού κόσμου, εμπνεόμενους δε από το πανίσχυρο Δωρικό βίωμα. Η Λυρική Ποίηση αντιθέτως, όπως έχω αναλύσει, γεννήθηκε από Δωρικό βίωμα σε Δωρικό πεδίο. Στη γλυπτική έχουμε δυο γραμμές. Δωρική και Ιωνική. Στην κορυφή της βρίσκουμε αντίστοιχα το ζεύγος Δίποινο και Σκύλλι αφ' ενός, τον Μέλανα αφ' ετέρου. Και οι δυο απαρχές ανάγονται, όπως ανέλυσα, στην τροπή των αιώνων από τον 8ο στον 7ο.

Η υπερχρονολόγηση της Ελληνιστικής θεωρίας του Plinius είναι πλασματική, όπως καταφαίνεται από τα πραγματικά δεδομένα που ενσωματώνονται στη θεωρία, π.χ. τη διαδοχή στη Χιακή οικογένεια γλυπτών (v. *supra*). Επιπλέον, ο Μέλας είναι μια τοπική συμβολική προσωπικότητα, ο μυθικός υιός του Χίου και εγγονός του Ποσειδώνα (v. την όλη γενεαλογία κατά τον πολύπλευρο Ίωνα τον Χίο στον Πausανία, VII, 4, 8-10). Η αλήθεια της υπερχρονολόγησης των απαρχών της γλυπτικής από την Ελληνιστική θεωρία του Plinius έγκειται στην προαναφερθείσα αναγωγή των προϋποθέσεων της ανάδυσης της Μορφής στις αρχές του 8ου αιώνα, συγχρονιζομένων προς την επίσημη έναρξη των Ολυμπιακών Αγώνων.